

CULTURA

Mor Elvira Quintillá, la mestra de 'Bienvenido Mister Marshall'

L'actriu barcelonina Elvira Quintillá, la mestra Eloísa del film *Bienvenido Mister Marshall!*, va morir ahir als 85 anys. Quintillá va treballar en prop de 40 pel·lícules a les ordres de directors com ara Luis García Berlanga, Juan Antonio Bardem i Mario Camus. L'actriu va protagonitzar *Esa*

pareja feliz (1951) de Berlanga i Bardem, *Manicomio* (1954) de Fernando Fernán Gómez i *Plácido* (1961) de Berlanga. Als anys 60 va participar en algunes de les sèries més populars de la televisió espanyola, com ara *Tercero izquierda* (1963) i *Escuela de maridos* (1963-1965).

La història dels pobles que va fundar Franco

Un documental recorda les 300 colònies que portaven el seu nom

Reportatge

SÍLVIA MARIMON
BARCELONA

Franco perseguia una utopia: en ple segle XX volia que Espanya tornés a l'Edat Mitjana. Amb aquest objectiu va crear 300 pobles amb noms com Llanos del Caudillo i Villafranco del Guadiana. “*Nuestro fin es dar tierra a los campesinos, crear un hombre fascista antiurbano y antiobrero, apegado a la tierra, temeroso de Dios y devoto al régimen*”, escriuen els responsables de l'Institut Nacional de Colonización. Amb la mort del dictador i les primeres eleccions democràtiques, la majoria d'aquestes colònies van votar massivament les esquerres. Però molts no volen renunciar al nom que els va donar Franco. Llanos del Caudillo a Ciudad Real, Águeda del Caudillo a Salamanca,

Villafranco del Guadiana a Badajoz i Bembézar del Caudillo a Còrdova continuen homenatjant el dictador. No és l'únic llegat del franquisme. Només a Castella-la Manxa hi ha 700 carrers amb el nom de José Antonio Primo de Rivera i 500 dedicats a Francisco Franco.

El 1999 l'alemany Dietmar Post va veure, viatjant per una autovia de Castella-la Manxa, el cartell de Llanos del Caudillo. El va impactar: això seria impensable al seu país. Catorze anys després, Post i la manxega Lucía Palacios van estrenar al Festival de Cinema de Valladolid el documental *Los colonos del Caudillo*. No és tan sols la història dels colons, dels seus fills i néts. La investigació dels dos cineastes és també una reflexió sobre la memòria i la interpretació del passat. “El nostre film incomoda molt. Els espanyols ignoren el seu passat. D'alguna manera, la versió que Franco va voler donar de la història encara perviu. Aquest és el seu triomf”, diu Post.

LES COLÒNIES DEL DICTADOR
Franco va inaugurar la colònia de Bardenas del Caudillo, a la província de Saragossa, l'abril del 1959. EFE

Triomf

La versió que Franco va donar de la història encara perviu

Quan Franco va guanyar la Guerra Civil, pràcticament l'endemà va canviar el nom dels carrers i de les places. La plaça 14 d'Abril va passar a ser la plaça del Caudillo. La democràcia no ha tingut tanta pressa. La simbologia franquista es pot veure arreu del país. “Fins al 1997 els llibres de text per a les escoles no deien *cop d'estat* sinó *aixecament nacional*. Tampoc deien *dictadura* sinó *règim autoritari*, i associaven la II República amb el caos”, assegura Post.

En una enquesta del 2000, amb motiu del 25è aniversari de la mort de Franco, un 45% dels espanyols consideraven la dictadura com una etapa amb les “seves coses dolentes

i bones”. El documental de Post i Palacios mostra com els infants, a l'escola de Llanos del Caudillo, voten sobre si mantenir el nom del dictador o no. Guanya el sí. “Ell, per dir-ho d'alguna manera, és qui ens ha donat la vida”, reflexiona una nena. Franco va ser un gran manipulador: al llarg de la seva llarguíssima vida es va dedicar a reescriure la història. Si durant la guerra volia que el representessin com el rei guerrer, més tard va ser el pare i l'avi bondós que es preocupava pel benestar dels espanyols. Es va dedicar a eliminar qualsevol oposició: va enviar l'enemic a les presons, a l'exili i als cementiris.

A Catalunya s'han censat 3.647 símbols franquistes

Sense canvis al Valle de los Caídos

El Valle de los Caídos, una icona franquista que van construir presos polítics convertits en esclaus, es finança amb diner públic. Creat per immortalitzar la victòria franquista, el govern de Mariano Rajoy no té cap intenció de canviar la seva significació. El novembre del 2011 un comitè d'experts va aconsellar transformar-lo. “Es va plantejar convertir-lo en un centre d'interpretació, un símbol com ho poden ser els camps de Mauthausen i Auschwitz, però el

govern espanyol no n'ha fet ni cas”, diu el director del Memorial Democràtic, Jordi Palou-Loverdos. També es volien dignificar les tombes de 33.847 morts que hi ha allà enterrats, molts dels quals republicans que hi van ser traslladats sense el permís de les famílies. No es farà, ni tampoc es traslladarà el cos de Franco a un altre lloc. A l'agost, el govern espanyol va ratificar la seva decisió de no fer res amb l'argument que no vol reobrir velles ferides.

La creu que presideix el Valle de los Caídos, a San Lorenzo del Escorial (Madrid). CHEMA MOYA / EFE

El monument de Tortosa

El PP i CiU es van aliar el 2010 per salvar el monument de ferro de 45 metres que hi ha a l'antic pont de la Cinta de Tortosa. Encarregat per commemorar el 25è aniversari de la Batalla de l'Ebre, es va inaugurar el 1966. A aquesta icona franquista s'hi han fet modificacions. El 1980 es va treure el Víctor (anagrama personal de Franco) i la dedicatòria “*Al Caudillo de la Cruzada*”. El 2008 es van treure tres plaques que commemoraven la inauguració del monument.

La Fabra i Coats és la Factoria dels Reis Mags

La Fabra i Coats és des d'ahir la Factoria dels Mags. Al l'interior, els infants poden observar com es fabriquen els regals. Els finestrals s'il·luminen de colors i el contrallum fa visibles les ombres dels treballadors reials. La instal·lació, obra de Xevi Bayona, va rebre el premi FAD d'intervencions efímeres.

Concert de nadal·les de l'Orfeó Català al carrer

L'Orfeó Català oferirà el 3 de gener un concert de nadal·les, gratuït, a la plaça del Rei de Barcelona. Josep Vila i Casañas dirigirà un programa amb nadal·les tradicionals com *Fum, fum, fum*, *Els àngels de la glòria*, *Cançó de bressol*, *Santa Nit* i *El noi de la mare*. El concert acabarà amb *El cant de la senyera*.

LLANOS DEL CAUDILLO
01. El poble Llanos del Caudillo va votar mantenir el nom.
02. L'Institut Nacional de Colonización es va crear el 1939 per formar homes "antiurbans i antiobrers".
LOS COLONOS DEL CAUDILLO

Dietmar Post

CODIRECTOR AMB LUCÍA PALACIOS DEL FILM 'LOS COLONOS DEL CAUDILLO'

"Van enganyar els colons des del principi"

Incòmode El documental 'Los colonos del Caudillo' reflexiona sobre la memòria i investiga els orígens i el destí d'una de les 300 colònies que va crear el franquisme

S.M.

Va descobrir el nom de Llanos del Caudillo viatjant per una autopista de Castella-la Manxa.

Quan el vam visitar vam descobrir un poble artificial. Tot era nou. No té res a veure amb la resta de pobles de Castella. No va ser fàcil que la gent parlés amb nosaltres. Molts encara tenien por. Amb un dels personatges vam trigar quatre anys a poder parlar-hi. Hem donat veu a tothom, tant a les víctimes com als que defensen Franco.

Han investigat durant més de deu anys el passat de les colònies franquistes. Què han descobert?

Va ser un engany des del principi. Mentre gravàvem, el 2008, van fer tasques de neteja en una finca que hi ha a dos quilòmetres de Llanos del Caudillo. Era la finca on es reunien els caps del poble per fer festes durant el franquisme. És a dir, el capellà, l'alcalde del partit únic, els majors i alguns dirigents falangistes. Era una finca luxosa: als anys 50 tenia piscina! Allà van trobar-hi una pila de documents. Els anaven a cremar, però els vam poder salvar. Els documents constaten la vigilància a la qual eren sotmesos els colons. Els

Dietmar Post ha dirigit amb Lucía Palacios *Los colonos del Caudillo*.

vigilaven i anotaven diàriament el que feien. Van prometre als colons que si entregaven el 51% de la collita durant 25 anys, els donarien la casa i sis hectàrees de terra. No ha estat així. Algú va marxar amb els diners.

El film incomoda els espanyols?

Sí. Van voler segrestar el film abans de l'estrena al festival de cinema de Valladolid. Crec que el rebuig es produeix perquè revela la ignorància que tenen els espanyols de la seva pròpia història.

¿Es podrà tornar a veure *Los colonos del Caudillo* a Espanya?

Farem una projecció a l'abril a Llanos del Caudillo. Després volem organitzar un cine ambulant a l'estil de les missions pedagògiques de la Segona República, als anys 30. Anar amb la pel·lícula a cinemes, centres culturals, escoles, universitats... i organitzar debats i taules rodones.

El 31 d'octubre del 2007 es va aprovar la llei de memòria històrica. No ha servit per treure dels cartells els noms dels generals franquistes més sanguinaris. Tampoc per investigar les fosses comunes on hi ha enterrades prop de 140.000 persones. "La llei regula, però no hi ha una conseqüència jurídica si no es compleix", explica el director del Memorial Democràtic, Jordi Palou-Loverdos. Eliminar o no els símbols franquistes és competència de les diferents administracions públiques. Molts ajuntaments han decidit mantenir-los. "No hi ha una consciència de tot el mal que va fer la dictadura, perquè hi un gran des-

Silenci Durant la Transició es va segellar un pacte de l'oblit

coneixement del passat", argumenta Palou-Loverdos. "Durant la Transició es va segellar un pacte de l'oblit. També es va aprovar una llei d'amnistia que impossibilita investigar els crims franquistes", afegeix el director del Memorial. Les Nacions Unides, de manera reiterada, han demanat a l'Estat que derogui la llei d'amnistia del 1977. L'organisme internacional considera que aquesta llei, nascuda a la Transició i que no permet investigar els crims franquistes, no respecta el dret internacional. Però ni el govern ni la justícia espanyola estan disposats a canviar ni una coma d'una llei anterior a la Constitució.

El grafit de Caseres

El 1938 els soldats franquistes van estampar a la façana d'una casa de Caseres (Terra Alta) l'efígie del seu heroi: Francisco Franco. La cara del dictador, pintada en color negre, encara es pot veure i es conserva sense cap modificació. Les tropes acostumaven a anar armades amb plantilles de Franco, José Antonio i Mussolini, i dibuixaven les seves cares, amb el jou i les fletxes i lemes que recordaven als viants que ara ja eren a "Espanya, una, grande y libre".

La cara de Franco pintada en la façana d'una casa de Caseres, a la Terra Alta. MEMORIAL DEMOCRÀTIC

El carrer dels Caiguts

Moltes poblacions encara mantenen en el nomenclàtor la simbologia del jou i les fletxes. A Calafell (Baix Penedès) es pot veure la placa del carrer dels Caiguts i, a sota, repintada de blanc pel veí de la casa, la versió en castellà: *Calle de los Caídos*. Fa referència a l'homenatge que el consistori franquista va fer als morts del bàndol nacional. El nom del carrer dels Caiguts va substituir, durant la dictadura, el nom de carrer del Viola en referència a la casa que hi ha.

El paviment d'Olesa

A Olesa de Montserrat encara es conserva una creu de grans dimensions (de 4 per 2 metres) al paviment de marbre del cementiri vell. La creu està dins un rectangle i a cada costat de la creu hi ha els noms dels caiguts d'Olesa de Montserrat del bàndol franquista. A sobre de la creu s'hi pot llegir: "Por Dios y por España". I a sota: "1936-1939. Presentes". La creu és al terra de la capella del cementiri vell i es va construir el 1939.